

JAARMAGAZINE OVER WATERLINIES, VESTINGEN, FORTEN EN BUNKERS IN NEDERLAND '22/'23

W FORT!

2in1

Draai om en lees alles over de Hollandse Waterlinies

NIEUW GEBRUIK
Van loods naar atelier

PROOST!
Gin van het fort

Ontdek de

Ysselinie

FIETSTOCHT VOL VERHALEN

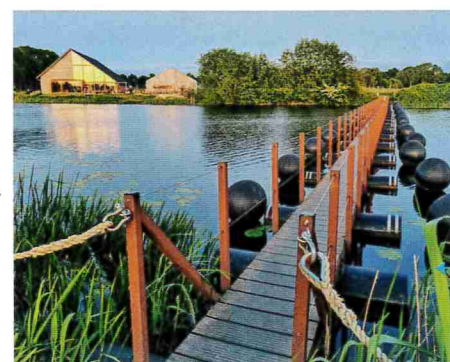
EN VERDER BRABANTSE VESTINGTOER | HOEDERS VAN ERFGOED |
WATERLINIES OP DE KAART | LANGS DE LIMES | FORTEN IN WEST BETUWE

BAKENS IN LANDSCHAP
MAKEN IJSSELLINIE
BELEEFBAAR

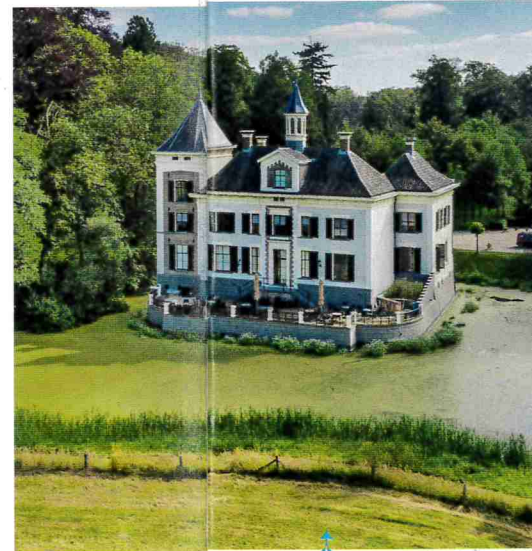

Langs de IJssel liggen verschillende oude steenfabrieken.

Bij Olst staat een Sherman-tank uit de jaren '50.

Maak een tussenstop bij Infocentrum IJssel in Den Nul.

De fietsroute start bij kasteel de Haere in Olst.

Het geheim van de IJssel

De IJssellinie laat zich zien

In het begin van de Koude Oorlog is tussen Kampen en Nijmegen de IJssellinie aangelegd. Dankzij een nieuwe fietstocht ontdek je het fascinerende verhaal van dit goed bewaarde geheim.

In het diepste geheim is in het begin van de jaren vijftig van de vorige eeuw een complete waterlinie aangelegd: de IJssellinie. Hij sloot aan op de verdediging die de NAVO langs de Rijn had ingericht om een aanval van Sovjet-legers op te vangen. Troepen kon ons land nauwelijks leveren door de oorlog in Nederlands-Indië. Als alternatief kwam het idee van de IJssellinie, waarmee tussen Nijmegen en Kampen een strook land van 5 tot 10 kilometer breed en 126 kilometer lang onder water gezet kon worden. Het principe was hetzelfde als bij de oudere waterlinies: het water moest een diepte van circa 50 centimeter hebben.

Drie stuwen

Om voldoende water in de beoogde overstromingsvlaktes te krijgen, zijn er drie stuwen gebouwd, in de Nederrijn bij Westervoort, in de Waal bij Bommel en in de IJssel zelf bij Olst. Bij de stuwen kwamen pijlerdammen die de vaargeul vrij hielden. De rivier kon afgesloten worden met afzinkbare caissons en schotbalken. De stuwen waren natuurlijk doelwitten bij een vijandelijke aanval. Daarom zijn er zo'n tweehonderd verdedigingswerken,

waaronder bunkers, gebouwd. Versperingsnetten in het water moesten mijnen tegenhouden. Eind 1952 was de linie klaar. Dat gold ook voor de draiboeken voor evacuatie. De inschatting was dat 400.000 mensen huis en haard moesten verlaten als de linie in gebruik werd gesteld.

Buiten het zicht

De bouw en de voorbereidingen waren dusdanig georganiseerd dat zo weinig mogelijk mensen ervan wisten. De Eerste en Tweede Kamer werden niet geïnformeerd, van verantwoording was geen sprake. Aannemers en timmerlieden werden op deelprojecten ingezet, zodat ze geen idee hadden waaraan ze werkten. Een journalist van het Deventer Dagblad kreeg een verbod om erover te publiceren. Betrokken burgemeesters hadden wel evacuatieplannen voor hun gemeenten, maar geoefend is er nooit. Ook het onderzoek naar de waterbouwkundige aspecten vond buiten het zicht plaats. In het net opgerichte Waterloopkundig Laboratorium in de Noordoostpolder was een proefmodel waarin de werking van de linie werd getest, ook

TEKST: FRANS BOSSCHER, FOTO'S: RONALD HISSINK, ANNE-MARIE PANNKOEK, BARBERA TRIENEN, HENK VD. E.A.

NIEUWE FIETSROUTE MAAKT ONBEKENDE LINIE ZICHTBAAR

in weekenden als het lab gesloten was. Medewerkers wisten er uiteraard van, maar mochten er niets over vertellen.

Geheimhouding

In 1963 viel het doek alweer voor de IJssellinie. Duitsland was intussen toetredend tot de NAVO, waardoor de eerste verdedigingslinie van het verdragsgebied veel oostelijker kwam te liggen. In de tien jaar dat de linie in gebruik was, is hij drie keer operationeel geweest: tijdens de Hongaarse Opstand (1956), de bouw van de Berlijnse Muur (1961) en de Cuba-crisis (1963). De geheimhouding duurde evenwel tot 1990, een jaar na de val de Berlijnse Muur.

In de eerste jaren na de opheffing van de linie, is er veel ontmanteld en gesloopt. Dat gebeurde vooral in de rivieren ten behoeve van de scheepvaart. Bunkers bleven wel behouden, omdat ze nog tot 1992 een militaire functie behielden.

Sindsdien zijn er diverse initiatieven ontplooid om de geschiedenis van de IJssellinie vast te leggen. Er is onderzoek gedaan, bunkers zijn opgeknapt en inlaatwerken bij Westervoort en Olst zijn hersteld. Bij Olst zijn een noodhospitaal en commandobunker met originele spullen

ingericht; ze zijn geopend tijdens open dagen en excursies. Lees meer op ijssellinie.nl.

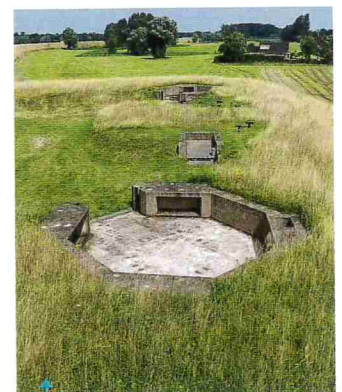
Oorlog en vrede

En nu is er ook een fietstocht die je langs onderdelen van de IJssellinie brengt. De tocht van 41 kilometer begint bij Kasteel De Haere, net onder Olst, en gaat langs markante bouwwerken van de linie, zoals een commandobunker die eruitziet als een boerenschuur, en een ziekenhuisje, inclusief operatie- en uitslaapkamer. Maar langs de route liggen ook herinneringen aan eerdere periodes van oorlog en vrede. Van het ruiterbeeld van de Basjkier, verwijzend naar de soldaten uit een Russische regio die hier vochten in 1813, tot de Machinistenbunker die op de plek stond waar verzetslieden in 1944 een trein met vluchtende NSB'ers lieten ontsporen. Halverwege staat het Infocentrum IJssel aan de rand van natuurreservaat Duursche Waarden, waar een tentoonstelling te zien is over de natuur en cultuurhistorie van het gebied. In de brasserie staat koffie met wat lekkers klaar; ook kun je er heerlijk lunchen. Ideaal voor een pauze tijdens je fietstocht. slingervansalland.nl

Kunstwerk 'Het Baken van Overijssel' symboliseert het stromende water van de IJssel.

De Vierling: deze kazemat bij Olst was geschikt voor bewoning door vier militairen.

Terp langs de dijk met drie opstelplaatsen voor luchtafweergeschut.